

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1015

מסכת מנחות פ"ו - צ"ב ♦ מכשירין ב', ג' - ב', ז'

בס"ד, כ"ו חשון תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ "אין עניות במקום עשירות" - התורה חסה על ממונם של ישראל
- ♦ חינוך הקטן למצווה על ידי עבירה
- ♦ מניין יש לקטן קרבן?
- ♦ יסוד גדול בדיני חינוך

- ♦ מי עשה נקודות בספרי התורה, ודין ספרי התורה של קהילות יוצאי תימן
- ♦ כיצד הותר להוסיף נקודות בספר התורה?
- ♦ חקיקת סימנים בעט ברזל בין שורות ספר התורה
- ♦ סימנים שאינם מובנים ללא הסבר, אינם סימנים

דף פז/ב ורבנן נפקא להו מנקודו... למה נקוד וי"ו שבאמצע

מי עשה נקודות בספרי התורה, ודין ספרי התורה של קהילות יוצאי תימן

בגמרתנו אנו למדים על דרשת חז"ל מן הניקוד שיש בתורה על המילה "עשרון". בעשרה מקומות בתורה ניתן למצוא ניקוד, והם נמנים בפירוט במסכת אבות דרבי נתן (פרק ל"ד), תוך ציון הדרשות שנלמדות מכל מקום שנוקד.

במסכת אבות דר' נתן (שם עיין "פסקי תוספות" בסוגייתנו, מובא בט"ז יו"ד סימן רע"ד ס"ק ז') נאמר, כי נקודות אלו נכתבו בספר התורה על ידי עזרא הסופר. להלכה פוסקים הרמב"ם (הל' תפילין ומזוזה וספר תורה פ"ז הל' ח) והרמ"א (יו"ד סימן רע"ה סעיף ו'), כי בין הדברים שיש להקפיד עליהם בכתיבת ספר התורה, נכללות גם הנקודות אשר הועתקו איש מפי איש. אמנם, הט"ז (סימן רע"ד שם) כותב, כי אם הסופר לא הוסיף את הנקודות הללו, ספר התורה כשר, שהרי הן נתקנו על ידי עזרא הסופר וכשרות ספר התורה אינה תלויה בהן [מעניין לציין, כי הרמ"ע מפאנו שו"ת סימן ל"ח כתב, כי הוא חושש לטעויות שעלולות להשתרש בספרי התורה עקב נקודות אלו, כאשר ברבות השנים יהיו שיטעו כי נקודות אלו הן האות "יוד" ויכתבו אות זו במקום הניקוד ונמצא ספר התורה פסול. בעקבות חששותיו הוא אומר "לשבח את הספרדים שלא נהגו בנקוד". מדבריו משמע שיש שנמנעים לכתחילה לנקד, וצריך עיון].

כיצד הותר להוסיף נקודות בספר התורה? מאחר שאנו יודעים כי אין מוסיפים, אף לא תג זעיר, על צורת ספר התורה כפי שנמסרה לנו על ידי משה רבינו מאת הקב"ה, מתעורר הצורך להבין, כיצד עזרא הסופר הוסיף מעצמו ניקוד לספר התורה. במיוחד מתעצמת אי ההבנה, נוכח המובא ב"פסקי תוספות" (שם): "כשכתב עזרא התורה עשה נקודות ואמר, אם יאמר משה למה נקדת יאמר הלא לא מחקתי". מה פשר התשובה העלומה "לא מחקתי". וכי אם יבוא משה רבינו ויטען על עזרא הסופר מניין נטל רשות להוסיף על דברי התורה, התשובה "לא מחקתי" תספק אותו?

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ג סימן קי"ז) מבאר, כי עזרא הסופר היה ראוי שהתורה תינתן על ידו אלמלא קדמו משה (סנהדרין כ"א/א), ולפיכך היה רשאי להוסיף נקודות בספר התורה, כדי לרמוז על הלכות שנמסרו בקבלה ולדעתו, היה מן הראוי שימצא להן רמז בתורה הקדושה על ידי הניקוד. ברם, אמר עזרא הסופר, אם יבוא משה רבינו ויטען כנגדי, הלא אף אני הייתי רשאי לנקד ולא עשיתי כן, משום שרצון הקב"ה שהדרשות אשר אתה מבקש שילמדון מנקודות אלו, יישארו בגדר תורה שבעל פה ולא יהיו מפורשות, אשיב לו כי ניקוד זה לא עשיתי אלא על תנאי - אם הניקוד על דעתו, מוטב, ואם לאו, אין להתייחס לניקוד זה כמי שבא לצמצם את משמעות הכתוב, כתפקידו של הניקוד, אלא יש להתייחס אליהן כנקודות סתמיות שאינן מפרשות את המילים שמעליהן או מתחתיהן. זאת, מאחר שהנקודות אינן מעורבות בתוך המילים אלא הן תלויות ועומדות בין השיטין ואין הדבר ברור באופן מובהק שהן חלק מספר התורה.

חקיקת סימנים בעט ברזל בין שורות ספר התורה: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, משתמש בסברה זו כדי להכריע במחלוקת שהתעוררה אודות ספרי תורה של קהילות יוצאי תימן, שנחקקו

דבר העורך

קוראים יקרים. לפניכם שני מעשים מרגשים ביותר שנשלחו אלינו על ידי קוראים נאמנים.

בס"ד

לכבוד מערכת העלון הנפלא והחשוב מאורות הדף היומי, השלום והברכה!

ראשית, לא אסתיר את התפעלותי מהעלון כל שבוע מחודש... ממש מוסיף לנו טעם מתוק לשיעור הדף היומי.

ישנו בחיקי מעשה שהיה. זה אינו סיפור 'מופת', אלא סיפור 'סייעתא דשמיא' שכל אדם יכול לשאוב ממנו כח. המעשה סופר לי על ידי אבי הגאון רבי נחמיה יגודיב זצוק"ל, ראש ישיבת תורת ישראל, אשר סיפר לי כיצד אירע שאביו, סבי, ר' אוריאל, התחיל לקבוע עיתים לתורה ואחר כך זכה שכל בניו ראשי ישיבות ומרביצי תורה.

סבי ר' אוריאל נלחם בכל מחיר לגדל את בניו לתלמידי חכמים, וכדי שתכניו יצאו אל הפועל הוא היה מוכן להקריב הכל, גם במחיר של עניות נוראה. את הכל הוא נתן לבניו, לעצמו - כלום, כדי שלא ירגישו שום מחסור והיה שקועים אך ורק באהלה של תורה.

גם האמא הצדקת, מרת שורה ישועה, לא הסתירה את רגשותיה, עד כמה היא שמחה, ואיזו זכות גדולה היא לה שבניה יושבים והוגים בתורה יומם ולילה. יום יום היתה מגיעה לישיבה שבה למדו ומביאה להם ארוחת צהרים, כשהיא מתבלת את האוכל במוסר ובמילות עידוד, ומחזקת אותם לאהבת תורה ויראת שמים.

המצב הכלכלי בבית היה כל כך קשה, עד שר' אוריאל לא הצליח להסתיר זאת מבניו היקרים. הוא חש כי המצב עלול להוציאם מהלימוד והוא החל לטכס עצה. ר' אוריאל היה אדם חכם ונבון במיוחד, ולא נשאר אדיש למצב. הוא תכנן מכונה ליצור חוטי גומי. במשך שנה תמימה יום אחר יום שקד על המלאכה, הוסיף עוד חלק ועוד גלגל שיניים,

זעילוי נשמת

הר"ר **אריה אבן ארי** ז"ל
ב"ר דניאל ז"ל נלב"ע כ"ח בחשון תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **דבורה בוטנויזר** ע"ה
ב"ר יששכר אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט בחשון תש"ן

ומרת **עליזה פלס** ע"ה

ב"ר שמחה (סאלי) ז"ל נלב"ע כ"ו בחשון תשל"ג

תנצב"ה

הונצחו ע"י ידידינו עו"ד הר"ר **עון פלס** ומשפ' שיחיו - בני ברק

בהם סימנים מיוחדים בעט ברזל ללא דיו בין השורות, כדי להקל את הקריאה על הקוראים בספר התורה, וליידע אותם היכן מסתיימים הפסוקים.

היו מן הפוסקים שפסלו ספרי תורה אלו, שהרי "שולחן ערוך" (יו"ד סימן רע"ד סעיף ז) פוסק: "ספר המנוקד פסול... וכן ספר שיש בו פיסוק פסוקים, פסול", היינו: אם סימנו בדיו היכן מסתיים הפסוק – ספר התורה פסול, משום שאין לשנות את ספר התורה מצורתו כפי שניתן לנו בסיני על ידי משה רבינו ("בית יוסף" בשם תשובת הרמב"ן).

סימנים שאינם מובנים ללא הסבר, אינם סימנים: ברם, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל טען, כי הסימנים שבספרי התורה של קהילות יוצאי תימן אינם פוסלים את ספרי התורה, שכן, הסימנים לא נעשו בדיו, וכמו כן הם נעשו בין השורות בלבד. מאחר שזו אינה הצורה הרגילה לניקוד אותיות, אין לראות בכך כתוספת בכתיבת ספר התורה, מפני שללא הסבר מדוייק, איש לא יידע ולא יבין את פשרם של הסימנים המיוחדים שנעשו עבור הקוראים בספר התורה, וכנאמר לגבי עזרא הסופר, שסימנים שייעודם ותוכנם אינו ברור מתוכם אלא על ידי הסבר בעל פה, אינם נחשבים כבעלי תוכן עצמי וממילא, אינם פוסלים את ספר התורה.

דף פט/א תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר

מצוות הדלקת נרות - יש מצווה כזו?

האם יש בכלל מצווה להדליק נרות במנורה שבבית המקדש?

השאלה מקוממת מאוד. הכל מכירים את הפסוק המובא בסוגייתנו (ויקרא כד/א) "יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר", וכפי שכתב הרמב"ם (במניין המצוות שבראש הל' תמידין ומוספין): "להדליק נרות בכל יום". ברם, מעיון בשיטות הפוסקים מתברר, כי הדברים אינם פשוטים כלל ועיקר, כפי שיבואר להלן.

נרות המנורה דלקו משנה לשנה: במדרש תנחומא (סוף פרשת ויצא) מובא, כי רבי חנינא סגן הכהנים אמר: "אני הייתי שמש בבית המקדש, ומעשה ניסים היה במנורה - משהיו מדליקים אותה מראש השנה לא היתה מתכבה עד שנה אחרת!"

אם הדליקו את המנורה פעם בשנה בלבד, כיצד קיימו מידי יום את מצוות ההדלקה? או במילים אחרות, מהי מצוות ההדלקה?

קיום מצוות הדלקה על ידי הוספת השמן: שאלה זו הציג הגר"ח מבריסק זצ"ל לפני האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, אשר השיב בגאוניות: בגמרא (ביצה כב/א) נאמר, "הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר". כלומר, המוסיף שמן לצלוחית שמן שבתוכה בוערת פתילה, נחשב כמבעיר אש, ובשבת הדבר אסור. מעתה, יתכן שמידי יום הוסיפו טיפת שמן לנרות הדולקים במנורה ועל ידי כך התקיימה מצוות ההדלקה ("מראי קדש" חנוכה סימן ז).

אולם, רבה של ירושלים, הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, תמה על כך. שהנה, אדם שהדליק את נרות החנוכה בעוד שלא היה בהם די שמן כדי שידלקו בשיעור הזמן הדרוש - חייב לכבותם, ולהוסיף להם שמן בשיעור הנדרש ולהדליקם מחדש (רא"ש שבת פ"ב סימן ז, והובא ב"שולחן ערוך" סימן תרע"ה סעיף ב). לכאורה, מדוע אין די בכך שיוסיף שמן לצלוחית שבה נתונה הפתילה הבעורת? מוכח, איפוא, כי הוספת שמן לנר דולק, אינה נחשבת כהדלקה.

הגר"י כהן זצ"ל ("מקראי קודש" סימן ח' בהררי קודש) נדרש לנושא, והוא מסדר את ההלכות הללו על מקומן, כלהלן.

ההבדל בין בעירה להדלקה: ראשית, הוא מציין את דבריו של הגאון ר' שרגא פייבל פרנק זצ"ל המבאר כי ההלכה הקובעת שהמוסיף בשבת שמן לנר דולק נחשב מבעיר, מקורה בכך שמלאכת מבעיר בשבת עניינה השריפה והבעירה המתבצעות בפועל, ולפיכך, יפה הוספת שמן לנר הבערה. מעתה, גם לגבי מצוות, אם המצווה היא שתהא אש דולקת, אכן די בהוספת שמן לנר דולק, שעל ידי כך מתקיימת המצווה. ברם, כאשר המצווה היא **להדליק** אש, מובן מאליו כי הוספת שמן אינה נחשבת כהדלקה.

ומכאן לחילוק שבין מצוות הדלקת נרות המנורה להדלקת נרות חנוכה. במצוות הדלקת המנורה, אהרן ובניו נצטוו לפעול ולעשות כדי שהמנורה תדלק, וכפי שעולה מדברי הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ג הל' י"ב): "**והדלקת הנרות היא הטבתם ונר שמצאו שלא כבה מתקנו**". משמע, כי אין מצווה בעצם מעשה ההדלקה, אלא מצווה על הכהן לפעול שהנר ידלק, אם על ידי הדלקת נר שכבה ואם על ידי תיקון הפתילה והוספת שמן לנר שלא כבה. לפיכך, במנורת המקדש, הוספת שמן לנר דולק היא מעשה מצווה. לעומת זאת, במצוות הדלקת נרות חנוכה, נצטוונו **להדליק** את הנרות, וברור, כי הוספת שמן לנר דולק, אינה נחשבת כמעשה הדלקה (עיי' שם שביאר עפ"י דברי הגר"ח זצ"ל מבריסק בהל' ביאת מקדש פ"ט, וע"ע צפנת פענח הל' מתנות עניים פ"ב הל' ח' ושו"ת "אבני נזר" או"ח סימן תקי"ג אות ד).

מעניין לציין, כי לדעה זו, שאין מצווה במעשה ההדלקה עצמו, נמצא ביטוי עז בתרגום ירושלמי המתרגם כל מקום בתורה שבו מוזכר עניין העלאת הנרות: "לסדר".

ראוי להדגיש, כי לדעת שאר ראשונים, מצוות המנורה היא להדליקה בכל יום (עיי' בחידושי מרן ר"ז הלוי על הרמב"ם הל' תמידין ומוספין, וע"ע בשו"ת "בניין שלמה" סימן נ"ב ועיי' אנציקלופדיה תלמודית ערך הדלקת הנרות).

עד שהמכונה המורכבת מעשרות חלקים עמדה על מקומה מוכנה ומזומנה לייצר. שני הסרונות 'קטנים' היו למכונה 'המשוכללת' - היא היתה ידנית ללא מנוע, ו...לא היו קונים. איש אחד בלבד היה מזמין כמות מסויימת מידי פעם, ותדיר היה תנאו בצידי: שהסחורה תהיה מוכנה עד הבוקר. כשהיתה מתקבלת הזמנה מיהודי זה, היה הסבא עובד ברציפות כל הלילה עד הבוקר.

ערב אחד חזר בנו, נחמיה, מן הישיבה. לאחר סדר שלישי והציע לאביו בדרך ארץ להצטרף ללימוד הדף היומי... ההצעה היתה נראית הזוייה לחלוטין במצב הפרנסה הקשה שבו היה אביו שרוי, אך האב היקר שכה היה ספוג באהבת תורה - השתכנע. בשובו מן השיעור עוד הרהר בסוגיית הגמרא ובהילוכו ברחוב נאנח קשות על שמגן העדן בו היה עליו לרדת לעבודה לילית קשה ומתישה. בעודו הולך לביתו נתקלו רגליו במנוע של מכונת כביסה. כבר באותו לילה הורכב המנוע על המכונה הידנית, והוא ישב והודה לאלוקיו לקול שקשוק המכונה.

מאז הגביר סבי חיילים לתורה, החל לכתת רגליו לערים סמוכות ומסר שיעורים לבני נוער, עורר את לבם לתורה ויראה, ובשפה רכה כיוונם במסילה העולה בית קל.

בברכה

דוד יגודיב

בס"ד

לכבוד מאורות הדף היומי

אני שולח בזה סיפור לעלון השבועי. שיעורו של הפרדסן.

את הסיפור שמעתי מפי דודתי סילקא גלים ע"ה. **סבי** ז"ל יחד עם כל בני משפחתו ברחו מגרמניה לאחר עליית הנאצים לשלטון ועלו ארצה. הם התיישבו ברחובות, וכמנהג הימים ההם עבדו לפרנסתם כפועלים בפרדסי המושבה.

בין השאר הם עבדו באחוזתו של הפרדסן אלכסנדר מילר שהיה גביר עצום, ובתוך פרדסו היה לו בניין אחוזה גדול שבו שכנו בין השאר משרדיו הרבים וכן ספרייתו התורנית הגדולה.

העבודה החלה מוקדם בבוקר ובשעת הצהרים היה נשמע לצלול הפעמון והפועלים התאספו ליד בניין האחוזה כדי לאכול את ארוחתם.

בתום הארוחה, מידי יום, היה יוצא בעל האחוזה ממשרדו המפואר ובידו כרף של הרמב"ם שנטל מספרייתו והיה מתיישב בין הפועלים לומר שיעור ברמב"ם. מסביבו התקבצו הפועלים לשמוע את השיעור. בין הפועלים היו גם תימנים רבים שהיו בקיאים ברמב"ם והם התווכחו והתנצחו עמו כדרכה של תורה.

סבי זצ"ל, שגם הוא היה אחד מן הפועלים, היה עומד מתפעל ונפעם ואומר: היכן בכל העולם כולו מצונו תופעה מופלאה שכזו שבעל אחוזה עתיר נכסים יושב עם פועליו הדלפונים כשווה בין שווים ומתנצח עמם בלימוד. דבר כזה יכול להתרחש רק בעם ישראל.

מ. ב.

חיפה

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. תפק: mendelson@meorot.co.il :03-570-67-93 דוא"ר

ברכת התורה, העורך

דף פט/א ושיערו חכמים חצי לוג

"אין עניות במקום עשירות" - "התורה חסה על ממונם של ישראל"

במשנתנו (א/פח) מבואר, כי הכמות הראויה להדלקת נרות המנורה בבית המקדש, היא שלושה לוגים וחצי הלוג שמן, שכן, אמרה תורה (שמות כז/כא) "מערב עד בוקר", וחז"ל דרשו מכך, שיש להדליק את המנורה עם כמות שמן הראויה לדלוק מערב עד בוקר - חצי לוג לכל נר. אלא, שמחלוקת מעניינת יש בסוגייתנו, כיצד התבצעה הבדיקה שבאמצעותה אמדו את כמות השמן הנדרשת לבעירת נרות המנורה מערב עד בוקר. יש אומרים, כי הדליקו נר עם כמות שמן קטנה, ומשנוכחו לדעת כי אין די בכמות זו, הוסיפו קמעה בלילה הבא, וכן הלאה, עד שהוברר כי חצי לוג היא המידה הנדרשת. ויש אומרים, כי הדליקו נר עם כמות שמן גדולה ומשנוכחו לדעת כי שיעור השמן עודף על הנדרש, הפחיתו קמעה בלילה הבא, וכן הלאה, עד אשר המידה התייצבה על חצי לוג שמן.

הגמרא מנמקת, שהסוברים כי לצורך הבדיקה השתמשו בכמויות שמן עודפות, מתבססים על הכלל הידוע ש"אין עניות במקום עשירות", היינו: בבית המקדש אין נוהגים בצמצום (רש"י שבת קב/ב), שהרי הוא מקום משכנו של מי שאמר והיה העולם והכל שלו וממנו. ואילו החולקים עליהם וסוברים כי השתמשו בכמויות שמן מצומצמות ומופחתות מסתמכים על כלל ידוע לא פחות: "התורה חסה על ממונם של ישראל".

התמיהה המתבקשת מאליה היא, כיצד שני הכללים הללו יכולים לדור בכפיפה אחת, והאם החולקים בגמרתנו נחלקו בדבר תקפם של כללים אלו? - דבר שאינו מסתבר, נוכח השימוש הרב שנעשה בשני הכללים במסכתות שונות במקרים שונים.

הספרים העוסקים בכללי הש"ס מצטטים את דברי רבינו משה בן חביב, בעל "שמות בארץ" (בספרו יום תרועה כ"ז), האומר, כי פעמים שחכמים נטו לכאן ופעמים נטו לכאן, והכל תלוי בשיקול דעתם של החכמים (הובא ביד מלאכי, ובחיד"א בעין זוכר מערכת ה' אות כ"א, שדי חמד חלק א' עמ' 44). ברם, החיד"א (שם) וה"באר שבע" (תמיד דף ל"ג ד"ה נטל) מעירים, כי אין בכך כדי ליישב את סוגייתנו, בה אנו לומדים כי באותו עניין היו שנטו לכלל "אין עניות" והיו שהעדיפו את הכלל "התורה חסה על ממונם של ישראל".

הגאון ר' אלעזר פלקלס זצ"ל, תלמידו המובהק של בעל ה"נודע ביהודה" וממלא מקומו ברבנות, עוסק בהרחבה בשני כללים אלו (שו"ת "תשובה מאהבה" ח"א סימן ד'), ומשהגיע לסוגייתנו נאלץ לפרש, כי שני הצדדים למחלוקת טענו כי דווקא אחד הכללים הוא התואם למקרה זה. האחד סבר כי במקרה זה "אין עניות במקום עשירות", והשני סבר כי "התורה חסה על ממונם של ישראל".

האם אכן הם נחלקו במחלוקת כה קיצונית, עד שלגבי אותו מקרה לא הסכימו בדעתם איזה כלל יש להחיל עליו?

ה"נודע ביהודה" (תנינא, קונטרס אחרון סימן ז) כתב לתלמידו, כי שני הכללים הללו נאמרו למקרים שונים. כך למשל, הכלל "התורה חסה על ממונם של ישראל" מתייחס להוצאות המוטלות על כתפי היחיד, אך בכלי שרת של בית המקדש ובממון גבוה, נאמר הכלל "אין עניות במקום עשירות".

באיזה שמן התבצעה הבדיקה: לא זו בלבד, הוא מוסיף, אלא שלא נאמר הכלל "אין עניות במקום עשירות", אלא בממון של הקדש, אך בממון חולין - "התורה חסה על ממונם של ישראל", גם אם משתמשים בו לצורכי בית המקדש. מעתה, יתכן לפרש [על פי תוס'], ששני הצדדים בסוגייתנו אינם חולקים במהותם של שני הכללים, אלא בצורת הבדיקה של נרות המנורה! היו שסברו, כי הבדיקה התבצעה בשמן של הקדש, ולפיכך הסיקו כי היא התנהלה בנדיבות כיאה למקום המקדש - "אין עניות במקום עשירות". אך החולקים עליהם הניחו, כי הבדיקה נעשתה בשמן של חולין, ואזי תקף הכלל הקובע ש"התורה חסה על ממונם של ישראל" [אמנם ברש"י מבואר להדיא, שלכ"ע הבדיקה נעשתה במנורת המקדש].

פירוש זה כתב גם בעל ה"קרבן אורה", אך ה"חזון איש" זצ"ל הקשה (מנחות סימן ל' ס"ק ז'), כי אם אכן הבדיקה נעשתה בשמן של חולין, לא היה כל חיסכון בבדיקה באופן זה, שכן, גם אם היה נותר שמן מיותר, היה אפשר להשתמש בו, שהרי הוא לא הפך לשמן של הקדש, ועדיין אין זה מובן מדוע היה צורך לבצע את הבדיקה באופן מדוד, מתוך דאגה שלא יותר שמן מיותר.

דף צג/א הכל סומכין חוץ מחרש שוטה וקטן

חינוך הקטן למצווה על ידי עבירה

מתני': "הכל סומכין חוץ מחרש שוטה וקטן".

חרש שוטה וקטן שהביאו קרבן, אינם סומכים עליו את ידיהם טרם שחיטתו, כפי שמצווים יתר בעלי הקרבנות לעשות.

מניין יש לקטן קרבן? יש להניח, כי הלומד המגיע למשנה זו, יעצור משטף לימודו וישאל את עצמו, האם הלכה זו אינה עקרה? וכי מניין להם לחרש ולשוטה ולקטן קרבנות משל עצמם? תינח החרש והשוטה, יתכן שהקדישו קרבנות טרם שטיונם, אך הקטן הלזה, מניין לו קרבן - הוא אינו חייב בקרבנות, כפי שאינו חייב בכל מצוות התורה, ואף אם רוצה להפריש קרבן אינו רשאי (נדה מה/ב).

פנינים

דף פו/א זך כתית למאור ואין זך כתית למנחות

ענוה - בזהירות

חז"ל דרשו כי יש צורך בשמן "כתית" למאור דוקא, אך אין צורך ב"כתית" למנחות.

המליץ על כך הרבי מאלכסנדר זיע"א:

כתית - מידת הענוה, שאדם מגיע אליה על ידי שכונת את מידותיו, נפלאה היא. **למאור** - היא מאירה את העולם. ברם, יש לזכור, כי "כתית למאור ואין זך כתית למנחות" - בל תביא הענוה את האדם לידי **מנוחה** מתוך עצבות וייאוש... ("האוצר היהודי").

דף פו/א זך כתית למאור ואין זך כתית למנחות

תורה - בטהרה

מדוע רק למאור יש צורך בשמן זית כתית ובמנחות אין צורך להשתמש בכתית?

פירש ה"אבני נזר" זצ"ל:

מנחה באה לכפר על החוטא, אשר אינו "זך כתית" - אינו נקי לגמרי. אולם, המנורה מסמלת את אור התורה, שם יש צורך ב"זך כתית", נקי לחלוטין מכל רבב וכתם...

דף פו/ב חלוני שקופים אטומים

גדולים מבחוץ ועניים מבפנים

בגמרתנו מבואר, שהחלונות שבבית המקדש היו "שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ" - "שהמשקופין של חלונות, היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם" (רש"י).

החלונות הללו, אמר הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, מסמלים את חכמי ישראל, אשר המה כחלונות בהכניסם את אור היום לבית ישראל. הרי הם כבדולח הטהור, המביק מול

"אחד בבוקר,
אחד בערב,
לפני האוכל".

גם ד"ר כהן מבני ברק
לא מפספס.

2 משניות ביום
וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

הדף היומי

מנחות פ"ו-צ"ב

כ"ו חשוון-ב' כסלו

האחרונים טרחו רבות לנסות לאתר מקרה שבו קטן מביא קרבן. ב"תוספות חדשים" (על המשניות) כתב, כי כמבואר במשנה לעיל, היורש קרבן צריך לקיים בו מצוות סמיכה. מעתה, יתכן שקטן ירש קרבן מאביו. הרש"ש מעלה אפשרות שמדובר בקטן שהצטרע, שאביו רשאי להביא קרבן מצורע עבורו (נדריים לה/ב) [ועיין בספר "תורת הקודש" להגר"מ אילן זצ"ל ח"א סימן נ"ה מה שדן בדבריו].

ואילו בעל ה"מנחת חינוך" (מצווה קט"ו) מעלה אפשרות מעניינת תוך כדי חידוש דין גדול. הוא כותב, כי יתכן מקרה שקטן יהא בעל קרבן, בילד שמלאו לו שתיים עשרה שנים, שנדריו חלים, ולהלכה הוא רשאי להפריש קרבנות מדאורייתא (עיין נזיר כט/ב וברמב"ם הל' נדריים פרק י"א הל' ד'). מעתה, משנתנו הכותבת שקטנים פטורים מסמיכה, עוסקת בילד בן שתיים עשרה שנים שנדר קרבן.

הקטן יסמוך, אף על פי שהדבר אסור: ה"מנחת חינוך" ממשיך וכותב, כי אמנם קטן פטור מסמיכה, אך בכל זאת הוא יסמוך את ידיו על ראש הקרבן משום שאביו יורה לו לעשות כן, שהרי אביו מחוייב לחנכו לתורה ולמצוות. החידוש הגדול הטמון בדבריו הוא, כי הרי סמיכה שאינה מן החובה, אסור לעשותה, משום שהיא "עבודה בקדשים", ויש להבין כיצד יתכן שמטעמי "חינוך" האב יורה לבנו לעבור איסור כדי לחנכו למצווה?

יסוד גדול בדיני חינוך: ה"מנחת חינוך" מסביר, כי יסוד גדול בדיני חינוך למדנו מבעלי התוספות (פסחים פח/א ד"ה "שה לבית מ"מ"), והוא: איסור הנובע מחמת קטנותו של הקטן, אינו מונע את האב לחנכו במצווה. שהנה, כידוע, רק מי שנמנה על קרבן פסח לפני שחיטתו רשאי לאוכלו, ואילו קטן אינו יכול להתמנות על הקרבן [למ"ד "שה לבית אבות" לאו דאורייתא] ואף על פי כן, כותבים בעלי התוספות, אביו מאכילו בקרבן פסח משום מצוות חינוך. הרי לנו, כי מצווה שאין אפשרות לחנך בה את הקטן ללא איסור, יש לחנכו בה עם האיסור!

ה"מנחת חינוך" (עיין "מנחת חינוך" סוף מצווה ז) מדגיש, כי לא ניתן כאן היתר גורף לעבור על איסורים כדי לחנך את הקטן למצוות, ורק איסורים שמקורם בקטנותו של הקטן, כגון מניעתו מסמיכת הקרבן הנובעת מקטנותו, אי מניווי על קרבן הפסח עקב גילו הצעיר, נדחים מפני מצוות שמוטל על אביו לחנכו בהן (ע"ע "אבי עזרי" הל' קרבן פסח פ"ה הל' ז' אות ב').

על עצם רעיונו של ה"מנחת חינוך", שמשנתנו עוסקת בקטן שהגיע לגיל י"ב ונדר להביא קרבן, מעיר הגר"ש בירנבוים זצ"ל, חתנו של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, בספרו שו"ת "רחש לבב" (סימן מ"ב), כי באפשרות זו טמונה תמיהה קשה. שהנה, נדריו של ילד שמלאו לו שתיים עשרה שנים חלים, משום שהוא כבר נחשב בן דעת ביחס לנדרים. ואילו בסוגייתנו נאמר, כי קטן אינו סומך משום שאין לו דעת... לכאורה, קטן שיש בו דעת לנדור ולהבין את נדריו, יש בו גם די דעת כדי לסמוך.

השמש ומאיר את כל העולם. אך מבפנים עליהם להיות אטומים, ענוי ארץ וצנועי לכת, רועדים מהדר גאון ה' (ספר היובל, עמ' ק"ב).

דף פ"ב/ב שהשכינה שורה בישראל

השכינה וגלות השכינה

מהי 'שכינה' ומהי 'גלות השכינה'? נשאל ה"נודע ביהודה" (שו"ת מהדורה תנינא או"ח סי' ק"ז). בתשובתו יש כדי לעורר את הלב על ההפסד הנורא שעם ישראל נוחל בכל רגע של גלות: "בזמן שישראל עושים רצונו אז עיקר השגחתו בישראל ולהם משפיע כל שפע טוב אלא שמחמת ריבוי הטובה מגיע גם כן למקומות אחרים. והדבר מפורש בפסוק בפרשת בחקותי 'ופניתי אליכם', ופירש רש"י 'אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם' וכן בפרשת עקב 'ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה' וכו' ופירש רש"י 'והלא כל הארצות הוא דורש' וכו' אלא כביכול אינו דורש אלא אותה ועל ידי אותה דרישה שדורש אותה דורש כל הארצות. ששם הוא מקום התמדת ההשגחה ע"ש ברש"י. וזהו הפירוש שהשכינה שורה בישראל שההשגחה שקרויה שכינה הוא רק בישראל. וכל זה כשישראל עושים רצונו, אבל בהתגברות חטאינו ופשעינו גלינו מארצנו ששם הוא מקום התמדת ההשגחה וגלינו לארצות העמים, ואז נהפוך הוא, שכל השפע הטוב יורד לאומות העולם ומן התמצית אנו מקבלים מאותה האומה כדי חיותנו בצמצום.

לעילוי נשמת

הר"ר **אריה לייב יעקובסון** ז"ל
ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע ל' בחשוון תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו
הר"ר אשר ולאה ציגנלאוב שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת

הר"ר **בן-ציון לפשיץ** ז"ל

בן הר"ר יחזקאל ז"ל נלב"ע כ"ה מר-חשוון תשע"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **משה יהודה ברלינר** ז"ל
ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע כ"ז בחשוון תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה לוי** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשל"ב
ומרת **שרה לוי** ע"ה

ב"ר יהודה ז"ל נלב"ע כ"ט בחשוון תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה פריד** ז"ל ב"ר ישראל צבי ז"ל

נלב"ע כ"ה בחשוון תש"ס תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ידידינו ר' יהודה פריד ה"ו - רמת גן, ור' ישראל פריד ה"ו - גבעת שמואל

חווייה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינוך! חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ר: veten@meorot.co.il

לעילוי נשמת

הר"ר נחמיה פריד ז"ל ב"ר ישראל צבי ז"ל

נלב"ע כ"ה בחשוון תש"ס תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ידידינו ר' יהודה פריד ה"ו - רמת גן, ור' ישראל פריד ה"ו - גבעת שמואל